

Puhelimien ja muiden mobiili- ja älylaitteiden käytöstä Eurajoen kunnan perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa

Sivltk 21.05.2025 § 56
161/12.00.00/2025

Koulutuksen digitalisaatiota edistetään Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjausten sekä Suomen digitaalisen kompassin mukaisesti. Digitaaliset palvelut ja laitteet ovat osa koulujen ja oppilaitosten arkea. Tällä sivustolla kuvataan puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käyttöön liittyviä oppijoiden oikeuksia ja velvoitteita ensisijaisesti perusopetuksen näkökulmasta, mutta sitä voidaan hyödyntää myös esiopetuksessa, lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (TUVA) ja vapaan sivistystyön oppivelvollisille tarkoitetussa koulutuksessa sekä aikuisten perusopetuksessa ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA) ottaen huomioon oppijoiden ikä ja kehitystaso.

Perusopetuslain 29 §:n puhelimiin ja muihin mobiililaitteisiin liittyvän sääntelyn tarkoituksena on luoda perusopetukseen työrauhaa, edistää oppimista ja oppimiseen keskittymistä, rajoittaa puhelimen oppimista häiritsevää käyttöä, edistää liikunnallista elämäntapaa ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimista kasvokkain sekä mahdollistaa puhelimen käyttö oppimistarkoituksessa ja terveydellisistä syistä.

Digitaaliset perustaidot ja digitaalinen osaaminen ovat osa digitaalista sivistystä sekä edellytys yhteiskunnassa ja työelämässä toimimiselle. Digitaalisia laitteita ja sovelluksia hyödynnetään kouluissa ja oppilaitoksissa sekä oppimisen välineinä että kohteina oppimistarkoituksessa. Digitaalisten laitteiden ja palvelujen käyttö opetuksessa perustuu opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteisiin, jolloin niiden käyttö on suunniteltua ja tavoitteellista.

Digitaalisten laitteiden käytön suunnittelussa koulussa tulee ottaa huomioon oppilaan, opetuksen järjestäjän ja koulun henkilökunnan oikeudet ja velvollisuudet perustuslain, perusopetuslain, YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja muiden säädösten mukaisesti. Laadittaviin suunnitelmiin ja sääntöihin vaikuttavat myös oppilaan ikä ja kehitystaso, esimerkiksi 1. luokan oppilaan säännöt voivat olla erilaiset kuin 9.-luokkalaisen.

Perustuslain 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Perusopetuslain 31 §:ssä on säädetty, että opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu oppimateriaali sekä työvälineet ja työaineet ovat oppilaalle maksuttomia. Koulun opetuksessa käytämien digitaalisten palvelujen, oppikirjojen ja muun oppimateriaalin sekä digitaalisten laitteiden ja työvälineiden tulee samoin olla oppilaalle maksuttomia.

Oppivelvollisuuslain 17 §:n mukaan opetuksessa tarvittavat oppikirjat ja muut materiaalit, mukaan lukien digitaaliset laitteet, ovat oppivel-

vollisille maksuttomia myös aikuisten perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (TUVA), vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa säädettyssä oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA). Oppivelvollisuuslain 16 §:n mukaan oikeus maksuttomaan koulutukseen kestää sen kalenterivuoden loppuun, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Maksuttomuutta voidaan tämän jälkeen pidentää enintään yhden vuoden ajan laissa säädettyillä perusteilla.

Perusopetuslain 29 §:ssä säädetyn puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytön rajoituksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan oikeutta perusopetukseen ja turvalliseen oppimisympäristöön sekä parantaa oppilaiden yhdenvertaisuutta ja yhdenvertaista kohtelua, koska koulujen välillä on ollut vaihtelevuutta järjestyssääntöjen laatimisen osalta.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 4 §:n mukaan huoltajat vastaavat ensisijaisesti lastensa kasvatuksesta. Koululla on oma tärkeä tehtävänsä kasvatus- ja opetustyössä. Perusopetuslain 3 §:n mukaan koulun tulee opetuksessa olla yhteistyössä kotien kanssa. Hallintolain 14 §:n mukaan lapsen puolesta puhevaltaa käyttää hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustajansa. Lapsella on kuitenkin oikeus käyttää yksinään puhevaltaa asiassa, joka koskee hänen vallitsemaansa tuloa tai varallisuutta. Viisitoista vuotta täyttäneellä alaikäisellä ja hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on kummallakin oikeus erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka henkilökohtaista etua tai oikeutta.

Alle 15-vuotiaan huoltaja päättää, tuoko lapsi puhelimensa tai muun mobiililaitteensa kouluun. 15 vuotta täyttänyt päättää itse, ottaako hän oman puhelimensa tai muun mobiililaitteensa kouluun. Myös alle 15-vuotiaan lapsen mielipidettä on sekä huoltajan että koulun tärkeä kuulla häntä itseään koskevissa asioissa. Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella, myös lapsella ja nuorella, on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Perustuslain 10 §:ssä säädetyn luottamuksellisen viestin salaisuus koskee yksityisviestiä eli viestiä, joka lähetetään henkilölle tai ryhmälle, joka ei ole julkisesti saatavilla. Yksityisviestejä voidaan lähettää useimmissa lasten ja nuorten käyttämissä palveluissa kuten WhatsAppissa, Snapchatissa, Signalissa, Instragramissa, TikTokissa, Discordissa ja Facebookissa. Luottamuksellisen viestin salaisuus koskee kirjoitettujen viestien lisäksi myös ääni- ja kuvaviestejä sekä videoita. Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin, ääni- viestin, kuvan tai videon saa lukea, katsoa tai kuunnella vain, jos siihen on lakiin perustuva oikeus tai asianosaisen suostumus. Tietosuojasäännökset ohjaavat oppilaiden henkilötietojen käsittelyä. Tietosuoja-asetus, tietosuoja laki ja tiedonhallintalaki edellyttävät, että henkilötietojen käsittely suunnitellaan etukäteen myös esimerkiksi silloin, kun opetuksessa käytetään digitaalisia palveluja, kuten

mitä henkilötietoja koulu saa laittaa koulun internetsivuille, milloin koulu voi käyttää pilvipalveluja ja mistä henkilötietojen käytöstä tulee kysyä huoltajien suostumus. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjä. Esimerkiksi kunnan järjestämässä perusopetuksessa rekisterinpitäjänä on opetustoimen hallinnosta vastaava toimielin kunnassa. Yleensä se on lautakunta.

Digitaalisten palvelujen ja laitteiden käytössä sekä internetissä toimimisessa on kyse tasapainottelusta kahden keskeisen lapsen oikeuksien periaatteen, osallisuuden ja suojelun, välillä. Digitaalinen media ja erityisesti sosiaalinen media ovat lasten ja nuorten keskeinen yhteydenpidon ja tiedonsaannin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen väline. On tärkeää turvata lapsille ja nuorille osallistumisen mahdollisuudet yhdenvertaisesti riippumatta esimerkiksi vammaisuudesta tai sosioekonomisesta asemasta. Toisaalta lapsia ja nuoria on suojeltava erilaisilta digitaalisten palvelujen mukanaan tuomilta ongelmilta sekä hyväksikäytöltä ja minimoida niihin liittyviä riskejä. Eduskunnan sivistysvaliokunta korostaa mietinnössään, että lasten ja nuorten aivot tarvitsevat erityistä suojelua. Liiallinen digitaalisten laitteiden käyttö muovaa aivoja rakenteellisesti ja toiminnallisesti, joten käyttöä koskevilla rajoituksilla pyritään suojaamaan kehittyvien aivojen hyvinvointia.

Perustuslain 10 §:n ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 16 artiklan mukaan lapsen yksityisyyteen ei saa puuttua mielivaltaisesti tai laittomasti eikä hänen kunniaansa tai mainettansa saa laittomasti halventaa. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 31 artiklan mukaan lapsella on oikeus lepoon, vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin. Sopimuksen 19 artiklan mukaan lasta tulee suojella myös digitaalisen median ympäristöissä kaikelta hyväksikäytöltä ja 17 artiklan mukaan lasta tulee suojella myös hänen hyvinvoinnilleen vahingolliselta aineistolta. Edelleen 39 artiklan mukaan väärinkäytösten uhriksi joutunutta lasta on autettava toipumaan ja toipumisen on tapahduttava ympäristössä, joka edistää lapsen terveyttä, itsekunnioitusta ja ihmisarvoa.

Perusopetuslain 35 §:n mukaan oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti. Oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Nämä velvollisuudet ovat voimassa myös digitaalisissa ympäristöissä.

Perusopetuslain 29 §:n mukaan

Oppilas ei saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta oppitunnin aikana lukuun ottamatta niiden käyttöä opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon taikka 31 §:ssä tarkoitettuna apuvälineenä.

Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa

sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöillä tai järjestysmääräyksillä tulee määrätä puhelimien ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä oppitunnilla sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä työpäivän aikana muulloin kuin oppitunneilla.

Perusopetuslain 29 § määrittelee reunaehdot sille, millaisissa tilanteissa puhelinta ja muuta mobiililaitetta voi käyttää oppitunnin aikana. Perusopetuslain 29 § velvoittaa opetuksen järjestäjät määrittämään järjestyssäännöissä puhelimien ja muiden mobiililaitteiden säilytyksestä oppituntien aikana sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä koulupäivän aikana muulloin kuin oppitunnilla. Välituntien, ruokailun ja muun opetuksettoman ajan osalta opetuksen järjestäjälle on annettu toimivalta määritellä käyttö ja säilytys järjestyssäännöissä. Sääntely koskee kaikkia puhelimia ja muita mobiililaitteita, eikä ole merkitystä sillä, kuka laitteen omistaa. Tämä tarkoittaa koulun, oppilaan, oppilaan huoltajan tai jonkun muun omistamia laitteita.

Kehitys- ja puhevammaisen oppilas saattaa tarvita digitaalisia apuvälineitä esimerkiksi kommunikointiin, tiedon käsittelyyn helpotetussa muodossa sekä toiminnanohjaukseen. Näkövammaiset oppilaat tarvitsevat puhelinta tai muuta mobiililaitetta apuvälineenä koulussa liikkumiseen tai näkemiseen. Sääntely ei estä näiden apuvälineiden käyttöä.

Erikseen on huomioitava että oppilaiden kouluajan ulkopuolisen harrastustoiminnan järjestäminen ei ole perusopetuksen tehtävä. Paikallisia urheiluseuroja ja harrastuksia järjestäviä tahoja on informoitava, että muutokset seurojen ja yhdistysten harrastustoiminoissa on tiedotettava jatkossa harrastajien huoltajille. Koulupäivän aikana matkapuhelimia ja mobiililaitteita ei voi edellä mainittuun tiedotukseen käyttää.

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta päättää hyväksyä liitteen mukaiset koulujen järjestyssääntöjen reunaehdot. Reunaehdot tulevat voimaan 1.8.2025 ja koulut lähettävät päivitettyt järjestyssääntönsä sivistyslautakunnalle tiedoksi 29.8.2025 mennessä.

Päätös

Hyväksyttiin.
